

Pavel Šebesta (1887 -1967)

Profesor Pavel Šebesta patřil k nejvýznamnějším badatelům v dějinách české antropologie. Jeho dlouholeté a neobyčejně bohaté výzkumy mezi středoafričtými Pygmeji a negrity jihovýchodní Asie jsou dodnes zařazovány mezi nejrozsáhlejší a nejúplnější bádání v této oblasti. Svým širokým záběrem zahrnujícím jak problematiku fyzické antropologie a etnografie, tak i sféru lingvistiky a náboženství poskytl základ nezbytný pro všechny další výzkumy. **Přes uvedené skutečnosti zůstal pro širokou českou veřejnost neprávem opomíjenou osobností.**

„Komu po léta přívětivě svítilo tropické slunce, komu se zjevilo kouzlo oněch dálav s jejich obyvateli, toho po celý život stravuje touha po pralesi, který jej volá. Časem se mu zdá, jako by slyšel víření bubnů a taneční popěvky divochů, údery paliček, jimiž ženy stloukají banány, zurčení

potůčků, u něhož si chladil zpcené čelo, nebo velkolepé bouření vodopádů. Tak se také vždycky vedlo mně po každém návratu z tropů, nechť jsem zažil sebevětší svízele a trpěl nedostatkem a opuštěností. Touha byla silnější než rozum.“

Tyhle věty píše Pavel Šebesta v knize „**Mezi nejmenšími lidmi světa**“, která popisuje jeho badatelské cesty mezi negritské pralesní kmemy v Malajsii a Pygmeji Bambuti v africkém Kongu. Jeho touha po poznání neznala překážek. Prošel možná tisíce kilometrů v rozmoklé půdě sotva znatelných stezek, odvážně se plavil divokými peřejemi řek. Nejčastěji však putoval sám s vakem na zádech doprovázen jen několika domorodci. Silný a odolný, zvyklý nejtěžším námahám, úspěšně pronikal do míst, kam před ním nevstoupil žádný bílý cestovatel. Dovedl se sžít s domorodci, získat si jejich důvěru a náklonnost. Rozdával dary, soudil pře a na oplátku fotografoval, měřil jejich tělesnou stavbu, sepisoval gramatiku nářečí. Pomáhal radou i skutkem, často je chránil před bezprávím. Získal jejich přátelství a důvěru natolik, že trpělivě snášeli jeho výzkumy a seznámili ho se svými zvyky, obřady, starými bájemi a písněmi.

Pavel Šebesta, muž, který zasvětil celý svůj život studiu přírodních národů, se narodil a prožil dětství ve Velkých Petrovicích na Hlučínsku (nyní tuto obec však najdeme za hranicí s Polskem jako Pietrowice Wielkie). Po gymnazijních studiích se věnoval nejprve studiu teologie a roku 1911 byl v koleji Sv. Gabriela v Mädlingu u Vídně vysvěcen na kněze. Následně byl vyslán do Mosambiku jako misionář. Do studia jazyků a kultury afrických národů ho zasvětil Wilhelm Schmidt, hlavní představitel tzv. vídeňské etnografické školy kulturních okruhů. V důsledku 1.světové války byl Pavel Šebesta intervenován a pobyt v Portugalsku využil ke studiu archivních materiálů o misiích v jihovýchodní Africe. První asijskou expedici podnikl v letech 1924 - 1925. Na Malajském poloostrově a přilehlých ostrovech studoval negritské skupiny Semangů, Senojů a Jakudů. Další cesta vedla 1929-30 mezi středoafričtými Pygmeji. V pralesích při řece Ituri v tehdejší Belgickém Kongu žil mezi trpasličími kmemy a k opravdově ucelenému pohledu na tyto přírodní národy výrazně přispěla následná expedice v letech 1934-35. Stal se ve své době nejlepším světovým odborníkem v antropologii i národopisu nejmenších lidí světa. Jeho výzkumy přinesly překvapující poznatky ze života Pygmejů. Šebesta a jeho spolupracovníci vyvrátili rasistické výmysly o méněcennosti trpasličích plemen vycházející ze staré teorie o vlivu degenerace. Prokázal, že jejich drobná postava je výsledkem vlivu prostředí v němž žijí, který ovlivnil dědičné vlastnosti.

Kongo nezůstalo jediným cílem jeho bádání a cest. Během své druhé návštěvy u Semangů (1938-39) podnikl pionýrskou a vědecky cennou výpravu za negrity na Andamanské ostrovy v Indickém oceáně a na Filipíny za kmemy Aětů. Do Afriky (Konga) se vrací v letech 1949-50 a 1954-55. Obě tyto cesty byly zaměřeny hlavně na výzkum v oblasti jazykové, kulturní a sociální problematiky Pygmejů. Poznatky svých výzkumů zpracoval do obsáhlého deskriptivního a srovnávacího díla o antropologii a etnografii lidských skupin malého vzrůstu v Africe a v Asii a monografické studie o životě, materiální a duchovní kultuře Pygmejů v Africe. Poslední dílo nazvané podle starého africké království „Monomotapa“ zůstalo nedokončeno. Profesor páter Pavel Šebesta zemřel roku 1967 ve Sv. Gabrielu v Mädlingu u Vídně, kde žil a pracoval většinu života.

Sbírky z Šebestových výprav jsou uloženy v několika evropských muzeích a vědeckých ústavech. Zajímavou expozici je možno navštívit i v Hrdličkově muzeu člověka Univerzity Karlovy v Praze. Expozice obsahuje kosterní materiál, fotografie, ukázky iniciačního chování a unikátní sádrové odlitky, jež v letech 1936-1937 zpracoval akademický sochař M. Beutler podle negativů sádrových odlitků Pygmejů. Na vlastní oči zde můžeme srovnat na vystavených fotografiích a odlitcích hlav rukou a nohou velikostní poměry těla Pygmejů a Evropanů.

ŠEBESTA Pavel Jáchym - misionář, etnograf, lingvista a cestovatel českého původu

* 20. 3. 1887 Velké Petrovice , + 17. 9. 1967 Vídeň

*Po studiu na teologické fakultě a vysvěcení na kněze (1911) byl vyslán do Mosambiku jako misionář. Za 1. světové války byl internován jako rakouský občan nejprve v Mosambiku a pak v Portugalsku. Pobyt zde využil ke studiu archivních materiálů k dějinám misijní činnosti v jihovýchodní Africe. K tématu se ale vrátil až 1966 knihou *Portugals Konquistamission in Südosst-Afrika. Missionsgeschichte Sambesiens und des Monomotapareiches (1560-1920)*. Po návratu z internace se znovu usadil v misijním klášteře školy v Mädlingu u Vídně, kde působil jako redaktor časopisu *Anthropos* a kde současně studoval etnografii a egyptologii. Ještě během studií uskutečnil studijní cestu k Semangům na Malajský poloostrov (1924). Tento výzkum předurčil jeho další vědeckou dráhu: po celý život zůstával věrný "nejmenším lidem na světě". Po obhájení doktorské práce (1926) uskutečnil dvě výzkumné cesty k Pygmejům v tehdejším Belgickém Kongu. Při výzkumech ho zajímal nejen stav pygmejské kultury, ale i kultury s Pygmeji sousedících "míšeneckých" a bantuských kmenů. Pozornost věnoval především vzájemným kulturním impulsům a vlivům. Kromě češtiny hovořil německy, anglicky, francouzsky, italsky, portugalsky, španělsky, několika africkými jazyky a také jazyky malackých a malajských kmenů.*